

การขาดแคลนวัตถุดิบ ในอุตสาหกรรมปลากระป๋อง และการแก้ไข

* รศ.ดร.สุทธิ ธาตารังเวช

อุตสาหกรรมปลากระป๋องนับว่าเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญในระดับสูงต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยในช่วงปี 2533 ประเทศไทยส่งออกปลากระป๋องคิดเป็นมูลค่าประมาณ 17,845 ล้านบาท นับเป็นประเทศผู้ส่งออกปลากระป๋องที่ใหญ่ที่สุดของโลก นอกจากนั้นอุตสาหกรรมนี้ยังก่อให้เกิดการจ้างแรงงานเป็นจำนวนมากอีกด้วย

ความต้องการปลากระป๋องในตลาดโลกมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติได้ประเมินไว้ว่า ในปี 2538 ความต้องการปลากระป๋องของโลกจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็น 140,000 ตัน นอกจากนี้ความต้องการเพื่อการบริโภค

ภายในประเทศก็มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 30,000-40,000 ตัน จากแนวโน้มดังกล่าวเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้อุตสาหกรรมปลากระป๋องของไทยได้พัฒนาและขยายตัวทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ โดยในปี 2533 ไทยมีโรงงานปลากระป๋องถึง 22 โรง เพิ่มขึ้นจากที่มีเพียง 16 โรงในปี 2530

จากการศึกษาความต้องการวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมปลากระป๋องพบว่า ปริมาณความต้องการปลากระป๋องในปี 2533 อยู่ในระดับประมาณ 1,600 ตันต่อวัน และคาดว่าในปี 2534 ความต้องการปลากระป๋องเพื่อเป็นวัตถุดิบจะเป็นในระดับ 600,000 ตันต่อปี หรือ 2,000 ตันต่อวัน ซึ่งเพิ่มจากปี 2533 ถึงร้อยละ 25 ซึ่งในปริมาณความต้องการดังกล่าวนี้ วัตถุดิบภายในประเทศสามารถรองรับได้เพียงประมาณร้อยละ 20 เท่านั้น อีกประมาณร้อยละ

* ที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจ เครือเจริญโภคภัณฑ์/อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
: Ph.D. in Economics, McMaster University, Canada.

80 จำเป็นต้องนำเข้าจากต่างประเทศสัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบนี้สูงขึ้นมากเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา เช่นในปี 2525 ซึ่งประเทศไทยต้องการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศเพียงร้อยละ 31 เท่านั้น การที่ไทยต้องพึ่งวัตถุดิบจากต่างประเทศมากขึ้นเช่นนี้ ทำให้มูลค่าการนำเข้าปลาทูน่าแช่แข็งสูงขึ้นเป็นลำดับ โดยในปี 2533 การนำเข้าคิดเป็นมูลค่าประมาณ 16,000 ล้านบาท และคาดว่าในปี 2534 มูลค่าการนำเข้าปลาทูน่าแช่แข็งจะอยู่ในระดับประมาณ 22,000 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 37.5 ทั้งนี้เพราะราคาปลาทูน่าได้ขยับตัวสูงขึ้นอันเป็นผลจากการที่อัตราเพิ่มของการจับปลาทูน่ามีแนวโน้มชะลอตัวลง ในปัจจุบันแหล่งวัตถุดิบปลาทูน่าที่สำคัญของไทยเรียงตามลำดับความสำคัญได้แก่ ไต้หวัน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส สิงคโปร์ สเปน อินโดนีเซีย และเกาหลีใต้

จากการที่อุตสาหกรรมปลาทูน่ากระป๋องของไทยต้องพึ่งพิงวัตถุดิบจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นต่อไปอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมประมง ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรง จึงได้วางมาตรการในการบรรเทาปัญหาดังกล่าว โดยกำหนดออกเป็นมาตรการที่สำคัญ 3 ประการคือ

ประการแรก ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองเรือประมงปลาทูน่าของไทยขึ้น โดยวางแผนทางที่จะจัดหาเรือประมงปลาทูน่าที่เหมาะสมแก่การใช้เครื่องมืออวนงานล้อมจับ เบ็ดราว และอวนลอย เพื่อสาธิตแก่ชาวประมงตลอดจนการสำรวจและพัฒนาแหล่งปลาทูน่าในเขตซึ่งชาวประมงสามารถเข้าไปทำการประมงได้ และการสนับสนุนการดัดแปลงเรือประมงอวนลากที่มีอยู่เดิมเป็นเรืออวนล้อมเพื่อทำการประมงปลาทูน่า รวมถึงการต่อเรือประมงทะเลน้ำลึกและการฝึกอบรมการทำการประมง ปลาทูน่าในทะเลลึกอีกด้วย

ประการที่สอง ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการร่วมลงทุนทำการประมงปลาทูน่า โดยเป็นการลงทุนร่วมระหว่างภาคเอกชน และยังเน้นการร่วมลงทุนกับประเทศหรือรัฐที่มีเทคโนโลยีอยู่แล้ว เพื่อจุดประสงค์ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการลงทุนกับต่างชาติที่มีทรัพยากรปลาทูน่าในมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก ซึ่งเป็นแหล่งของปลาทูน่าที่สำคัญ

ประการสุดท้าย ได้แก่ มาตรการการแก้ไขปัญหาการซื้อปลาทูน่าจากแหล่งอื่น ๆ โดยการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานต่าง ๆ เช่น การขนส่ง และห้องเย็น เป็นต้น

จนถึงขณะนี้ปรากฏว่าในบรรดามาตรการทั้ง 3 นั้น มาตรการแรกยังดำเนินไปค่อนข้างล่าช้า ความพยายามของกรมประมงในการต่อเรือเพื่อจับปลาทูน่า และเป็นการสาธิตการทำการประมงปลาทูน่าในทะเลลึกนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จ ในขณะที่มาตรการที่สองดำเนินไปอย่างค่อนข้างจะได้ผลดีพอสมควร เพราะสามารถทำการประมงร่วมกับอินโดนีเซียและพม่าได้ และกำลังมีการเจรจาเพื่อพยายามที่จะไปจับปลาในเขตน่านน้ำเวียดนามต่อไป ส่วนมาตรการที่สามนั้นกรมประมงร่วมกับองค์การสะพานปลาก็ได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาลงได้บ้าง โดยมีการปรับปรุงสะพานปลาหลายแห่ง เช่น ที่ปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้บริการที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังมีนโยบายที่จะย้ายสะพานปลากรุงเทพ เพื่อลดปัญหาความไม่คล่องตัวในการขนส่งรวมถึงยังมีโครงการการปรับปรุงระบบวิทยุขยายฝั่งเพื่อสนับสนุนและให้บริการแก่ชาวประมงในด้านข่าวสารและการติดต่อ อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าการบริการเหล่านี้จะยังไม่ทันกับความต้องการของเอกชน

เนื่องจากผลผลิตปลาทูน่าซึ่งเป็นวัตถุดิบส่วนสำคัญถึงร้อยละ 60 ของอุตสาหกรรมปลาทูน่ากระป๋องมีแนวโน้มที่จะขยายการผลิตได้ช้าลง ทำให้ต้นทุนของวัตถุดิบเหล่านี้เพิ่มสูงขึ้นประกอบกับภาวะการแข่งขันที่มากขึ้นเป็นลำดับ การจะรักษาระดับการส่งออกปลาทูน่ากระป๋อง ซึ่งมีความสำคัญต่อระดับรายได้และการพล้งงานในระบบเศรษฐกิจให้คงอยู่ในระดับสูงต่อไปนั้น จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องพึงพาให้ความสนใจเป็นพิเศษ □ ■